

Képviselőválasztások a régi Pesten

Eötvös József báró halála Buda polgárságának

1869 március 21-én tartották meg Budán a képviselőválasztást. Az első kerületben Eötvös József bárót választották meg Karacsay Sándor gróf ellen, a II. kerületben Házmán Ferenc polgármestert Szontágh Samu baloldali jelölt ellen. Eötvös József báró a választás eredményének kihirdetése után gyönyörű beszédben köszönte meg választói bizalmát. Eötvös beszédeben ezeket mondta: »Első ifjúságomtól fogva 1848-ig arra volt fordítva minden törekvésem, hogy ezen honnak önállóságát, hogy ezen hon minden polgárának szabadságát és egyenlőségét kivívthassam. Midőn ezen oly fényesen mutatózó remények egy időre elborultak, működtem, amennyit mint író működhettem, ugyanezen elvekért. Amennyi életet a kegyes isteni gondviselés számomra szentelt, az arra lesz fordítva, hogy azon elveket, melyek 1848-ban és 1868-ban kivivattak, valóban életbeléptetve, valóban létesítve láthassam. Teljesen elérve ezen célt, nem fogom látni, mert hisz egy nemzetnek fejlődése véghetetlen és minden, amit a legboldogabb ember kivihet, az, hogy midőn szemeit behunyja, egy reménységgel távozzék az életből, azon reménységgel, hogy sírján túl hazája virágozni fog, hogy egy boldogabb nemzet fog lakni ott, ahol az ő szíve elhamvadt. Buda városában születtem, itt töltöttem ifjúságomat, itt lelkesültem hazám multjéért, reményem, hogy itte városban körüljárva életem hanyatló korában, valamint ifjúságomban, a mult emlékével eltöltve, úgy egy szebb jövő reményei fognak élem tűnni minden falról. Reményem, hogyha majdan ezen város falairól lenézek, itt fogom látni hazánk jövőjének legszebb képét, a Dunát, mely véghetetlenül és örökké halad, de amelynek tükrében Buda városa, mint multunk emléke, örökké egy helyen marad.«

Királyi Pál a törvénytiszteletről

A józsefvárosi Szentkirályi-pártnak a képviselőválasztás előtti utolsó gyűlésén, a Nemzeti Lovardában, a Pestvárosi Deák-párt vezére, Királyi Pál is felszólalt és ezeket az érdekes kijelentéseket tette: »Valaha azt mondták, hogy minden út Rómába vezet. Az igazán alkotmányos országban pedig minden közeselekvény a szabadsághoz vezet. Csakhogy jegyezzük meg, hogy hajdan is csak addig vezetett minden út Rómába, míg ebben a törvényt, a rendet tiszteletben tartották, míg Rómában az igazság menedékre talált. Mihelyt a törvény tiszteletének, az igazság uralmának kora lejárt, az út vezetett ugyan Rómába,

de nem a szabad polgárok, hanem a rabszolgák Rómájába. E képet jó lesz szem előtt tartanunk. Az izgatás nálunk is már számosabb polgárból kioltotta a törvény iránti tiszteletet, s hol a polgárok többsége szűnik meg a törvényt tisztelni, ott kész az anarchia.«

Deák Ferenc elféli a pártszenvedélyt

A belvárosi követválasztást a városházán tartották meg. Deák Ferencet 1230 szavazattal választották meg az emigrációban levő Ujházy Lászlóval szemben, aki 214 szavazatot kapott. A választást a Belvárosban szokatlan plakátharc és izgalmas korteshadjárat előzte meg. Erthető tehát, hogy a Deák-párti választók óriási lelkesedéssel fogadták az eredményt, amelyet a városháza erkélyéről Várady Károly választási elnök hirdette ki. A kihirdetés után a választók a Vigadóhoz mentek, melynek nagytermében Várady Károly rövid beszéd kíséretében adta át Deák Ferencnek a választási jegyzőkönyvet. Várady Károly a következőket mondta: »Tisztelt nagy hazafi, rendületlen bizalommal személed iránt, de szomorúabban, mint máskor jelenünk meg előtted, szomorúan, mert a hazában látjuk dúlni a pártviszályt, láttuk ma is, hogy ellenedben nagy férfiu, akinek erényei, tehetségei páratlanok és egytlenek, ellenjelöltet tűzött ki a pártszenvedély.« Deák Ferenc válasza így hangzott: »Aggodalommal lépek most a törvényhozás terére, nem azért, merr sokan más úton, más eszközökkel akarják előmozdítani a haza javát, mint amelyeket én célszerűeknek és lehetőeknek tartok. Hiszen, ki az, aki csálhatatlannak merné magát tartani. Az eszmesürlődások az igazságot derítik ki, a mozgalom alkotmányos életünknek éltető levegője és míg ez az alkotmányosság körében forog, csak szerencse, nem kár a nemzetre nézve. A fölzaklatott szenvedélyek azok, mik keblemet aggodalommal töltik el. A szenvedély mindenkor rossz tanácsadó, s a törvényhozás terén, hol komoly és nyugodt megfontolás szükséges, gyakran veszélyes is lehet.« Azután megköszönte választói bizalmát, a Mindenható áldását kérve rájuk.

A Lipótvárosban Wahrmann Mórt közfelkiáltással választották meg. A józsefvárosi választókat mozsárlövésnek szólították a választás helyére, a józsefvárosi Templom tere. Itt is meglehetősen izgalmas volt a választási harc, amely a balpárti Csernátóy Lajos javára dőlt el, akit 863 szavazattal választották meg, a Deák-párti Szentkirályi Mór 809 szavazata ellenében. A Ferencvárosban is az ellenzék győzött. Vidacs János megbuktatta a Deák-párti Török Pált, aki 400 szavazatot kapott Vidacs 525 szavazatával szemben.

1872—75

Deák Ferenc fölényes győzelme 1872-ben

Az 1872—75-ik évi törvényhozási ciklust megelőző választási mozgalmak izzó hangulatban folytak le. A közjogi ellenzék erősebben szervezkedett a fővárosban, ezúttal azonban nagy csalódás érte, mert a főváros, akárcsak az egész ország, a reformok és a békés haladás eszméinek gyakorlati megvalósítását óhajtván, a Deák-párt mellé állott. A nemzet túlnyomó nagy többsége egyesült a közjogi mű sértetlen fenntartása érdekében. A meglehetősen sokáig tartott választási mozgalmak hullámai átcsaptak ezúttal a főváros társadalmi és hivatali életébe is. Élénk korteskedés folyt minden kerületben és az sokszor személyeskedéssé is fajult. A házak falait különböző plakátok tarkították és a háztetőkön, valamint az ablakokon kifűzött nemzetiszínű lobogók éltették az egyes jelöltek. Hadakozott egymással az ellenzéki és a kormánypárti sajtó. Erős támadások érték a választókat összeíró küldöttségeket és azok felügyeleti hatóságát, a központi választmányt. Ezeket az ellenzéki kortesek és lapok részrehajlással vádolták és felsorolták az ellenzéki választókkal szemben elkövetett jogtalanságok egész légióját. Személyes összetűzések is támadtak, végeredményben pedig mégis csak lovagias eszközökkel vívták meg a választási harcot, amely az ellenzékre nézve megsemmisítő volt.

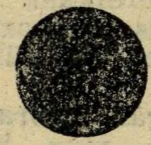
Az ellenzék nem tehetett mást, minthogy a feltámadás reményében sajtójában elkeseredetten folytatta közjogi hadjáratát. Az egész országban és így a fővárosban is ünnepelték a Deák-párt fölényes győzelmét és a választások eredményének hatása alatt Budapesten valóságos Deák-kultuszt üztek minden téren. A boltok kirakataiban Deák Ferenc megkoszorúzott arcképe volt látható és a kereskedők Deák-kalapot, Deák-szövetet, Deák-szappant és Deák-palcát árultak. Lónyay kormánya és a bécsi udvar elégedetten látták a Deák-párt győzelmét az ellenzékkel szemben, melynek soraiban nem kisebb emberek szerepeltek, mint Tisza Kálmán és Ghyczy Kálmán, Jókai Mór, Csernátóy Lajos, Irányi Dániel, akiket az 1869-i választások eredménye után szomorú csalódás ért. Hiába mutatott rá az ellenzék arra a nagy vívmányra, hogy a lefolyt országgyűlésen megakadályozta a választási törvény reformját és csonkítatlanul maradt meg a polgárok választójoga, a nemzet másképp ítélte.

A parlament ülései tartottak még, amikor a választási mozgalom országszerte folyt. Az ellenzéki lapok erősen kilovagolták Tisza Kálmánnak a kormányhoz intézett interpellációját, amely arról szólt, hogy a debreceni távirtdakerület ideiglenes igazgatója, visszaélve hivatalos hatalmával, a Deák-pártba terelte hivatalnokait. Az ellenzéki sajtó ezzel az interpellációval kapcsolatosan célzást tett a fővárosi ellenzéki választókra gyakorolt hatalmi pressziókra.

Jókai kimerül beszámolóján

A fővárosi választási mozgalom első érdekes eseménye volt Jókai Mór beszámolója, melyet a

250
kiváló
magyar
könyv!

Arjegyzéket
kivánatra in-
gyen küldünk

Szépirodalom
Bölcsészet
Irodalom
Politika
Történelem
Művészet
Zene

Ismeretterjesztő művek 50-80%-os engedménnyel rövid ideig ismét kaphatók Az Est könyvkereskedésében, VII., Erzsébet körút 18-20

terézvárosi választói előtt a lövöldében tartott. Jókai engedelmet kért, hogy nyolc évre terjedő jelentését (beszámolóját), mely magyar, német és szláv nyelven van kinyomtatva, magyar nyelven adhassa elő. Az akkori laptudósítások szerint Jókai beszámolójának olvasása közben kimerült és Törs Kálmán volt kénytelen folytatni a beszámoló felolvasását. Majd ismét Jókai folytatta előadását, melyben többek között ezeket mondta: »Az ellenzék törekvései nem a rend felforgatására, hanem a haza jólétének megszilárdítására irányozvák, a kormány ellenben mindig iparkodott, hogy hosszú életet szerezzen magának, de nem a hazának.« Azután a terézvárosi ellenzéki választók ajándékát, egy ezüst babékoszorút nyújtották át Jókainak. Az ezüstkoszorúra a következő sorokat vészték be: »Az írónak: légy erős hazánk művelődéséért folytatott küzdelmedben. A képviselőnek: légy erős a harcban hazánk önállóságáért és felvirágoztatásáért. Jókai Mórnak: Pest-Terézváros szabadelvű ellenzéki választó polgárai.« Jókait ezután lelkesedéssel újra jelölték. A választók gyűlése után a jelen voltak hosszú kocsisorban (harminc társaskocsi, 19 zászlóval és sok magánfogat) stációuceai lakására kísérték Jókait. Harmadnap a Deák-párt Radozsa Jánost kiáltotta ki a Terézváros követjelöltjének.

Podmaniczky Frigyes elhagyja Tisza Kálmánt

Inog a talaj az ellenzék lába alatt. *Ivánka* Imre és mások nem osztották mindenben Tisza Kálmán nézeteit. Többen el is pártoltak tőle, köztük báró Podmaniczky Frigyes is elhagyta a bal-középpártot *Schwarcz* Gyula, a székesfehérvári képviselő is. A baloldali párt vezetősége nyilatkozatot tett közzé, melyben célzást tesz azokra, akik a pártból kiléptek. Ezzel kapcsolatban erős támadást intézett a *Pesti Napló* Tisza Kálmán, a bal-középpárt vezére ellen és megállapítja, a bal-középpárt bukását. Szól pedig ez a támadás a következőképpen: »Es mégis mozog«. Hasztalanok voltak a bal-közép erőlködései, hasztalan a pesti nagy ellenzéki gyűlés és hasztalanul állítják oda a párt élére *Csernátóy*t, hogy grombaságaival a nyáját valahogy összetartsa. Hasztalan mind; ama nagy hazugság, melyet »balközép«-nek neveznek, mindinkább bomlik, amint a választások közelednek és napról-napra több férfiú akad, ki őszintén és bátran kijelenti nézeteit, nem törődve az exkommunikációval, mellyel a baloldali kör siet roskadozó szervezetét összetákolni és megvetve ama nemtelen terrorizmust, rágalmatokat és becsületeséteket, melyekkel a baloldali sajtó elhalmozza azokat, kik saját lelkiismeretük sugallatának követését többre becsülik, azon díztelen szerepnél, hogy *Tisza* Kálmán nebulosus politikája, ártalmatlan diadvágya és kisszerű zugprókatori diadalainak szolgáljanak staffageul.«

Fájdalmasan érintette a balközép pártot, különösen Podmaniczky Frigyes kilépése. Podmaniczkyt szilárd jelleme és úri modora miatt minden pártban szerették. A »Hon« április 11-i száma Podmaniczky kilépéséről így emlékezik meg: »Ha egy nagy elv körül csoportosult emberek tömegét egy ember elvesztése országosan érinthet, akkor Podmaniczky Frigyes elpártolása bizonyára nem eshetett nekünk közönyösen. Tiszta, egyenes, becsületes jellemnek ismerte őt mindenikünk, ki e jellemvonásait bizonyos nemével a megnyerő lovagiasságnak tudta párosítani. Tartozunk irányában azzal, hogy elvesztése iránt közönyt ne szenvedjünk. Igen, bevalljuk nyiltan, hogy sajnáljuk őt elveszteni, mert ő pártunknak éppen említett tulajdonával díszére szolgált.«

Ilyen úri gondolkodás jellemezte az akkori politikusokat. Amint látjuk, a pártját elhagyó képviselőt nem sárral dobálták meg, hanem az elismerés és sajnálkozás pálmáját nyújtották feléje.

(Folytatjuk.)